

Francouzská a česká terminologie v evropských legislativních textech zaměřených na oblast: „výchova a vzdělání“

(FF JU České Budějovice, 2009)

Cílem práce Martiny Povolné je analyzovat překlady vybraných francouzských terminologických kolokací z příslušné tématické oblasti. Analýzu provádí pomocí elektronického korpusu, který sama vytváří v programu ParaConc, paralelní soubor textů se pak stane součástí korpusu CORTE.

V úvodních krátkých kapitolách diplomantka nejprve přibližuje terminologické databáze dostupné na internetu (online a offline), dále uvádí seznam textů, které do korpusu zahrnuje, vysvětlení základních lingvistických pojmů a seznam klíčových slov. Hlavní část práce spočívá v hodnocení míry adekvátnosti překladu.

Nejprve uvádí seznam kolokací, jejichž překlad považuje za adekvátní, uvítal bych, kdyby v úvodu kapitoly 2.4.1. diplomantka uvedla, na základě jakých kritérií je překlad za adekvátní považován. Necht' tak učiní při obhajobě.

Kapitola 2.4.2. obsahuje kolokace, jejichž překlad byl vyhodnocen jako neadekvátní, přičemž za neadekvátní považuje diplomantka tři typy překladů: 1) nedodržení závazného překladu databází typu IATE či ISAP, 2) chybný překlad a 3) nepřesný překlad.

K hodnocení typu 1 nemám připomínek. Otázkou ovšem zůstává, zda je možno fakt, že překladatel nepřeložil kolokaci termínem z databází, považovat automaticky za symptom neadekvátního překladu. Tato připomínka souvisí s připomínkou učiněnou ve třetím odstavci posudku; podotýkám, že problematika adekvátnosti překladu textů evropského práva je dosti složitý problém nejen odborně translatologický ale i právní.

Za chybně přeložené kolokace považuje diplomantka takové překlady, při nichž se pozměňuje původní význam kolokace. Celá tato sekce je velmi problematická. Zásadním kamenem úrazu celé práce je skutečnost, že diplomantka neví, z jaké originální verze byl překlad pořízen. Stane se tak, že jako chybné hodnotí např. překlady „pracovníci“ pro „personnel éducatif“ na str. 49, nebo „dotace“ pro „octroi de subvention“ na str. 51. Když ale v EUR-Lexu nahlédneme do anglické verze dokumentů, zjistíme, že ekvivalentem pro „pracovníci“ - „personnel éducatif“ je pouhé „staff“, pro „dotace“ - „octroi de subvention“ pouhé „subsidies“, totéž platí např. pro termín *poissonneuse*, kdy anglickým ekvivalentem je *stereotyping machine*. Otázka je nasnadě – nepřekládal překladatel text spíše z verze anglické? Vzala diplomantka v úvahu i širší kontext? Ten je přeci v případě překladu nelexikalizovaných kolokací-termínů pro hodnocení adekvátnosti zásadní.

Z tohoto důvodu je velmi nesnadné hodnotit, zda klasifikace ekvivalentů jako nepřesně přeložené (3. skupina neadekvátních překladů) je relevantní. Např. diplomantkou kritizovaný ekvivalent na str. 52 „dobrá kvalita vzdělávání“ je v anglické verzi „good quality education“. Podobný problém se může týkat všech ekvivalentů posuzovaných jako neadekvátní, z důvodů časových to dále nezkoumáme, neboť pro demonstraci problému toto postačuje.

Hodnotit analýzy adekvátnosti, které diplomantka provádí, lze tedy jen za předpokladu, že si jakoby představíme, že překlad byl dělán z francouzštiny (což je ale dosti silný předpoklad, neboť neodpovídá realitě). Pokud ale tento předpoklad přijmeme, lze diplomantčiny analýzy hodnotit jako poctivé. Nad jednotlivými příklady kolokací, které získala z korpusu se zamýšlí

a své závěry zajímavě argumentuje. V některých případech se pouští i do oné nutné věcné analýzy, když své komentáře k překladům opírá o texty právních předpisů, které jsou definicemi příslušných termínů (v rámci národního práva např. str. 39 nebo 45). Na příkladu ze str. 45 můžeme dokumentovat důležitost i úskalí věcné analýzy pro hodnocení adekvátnosti. Diplomantka píše, že termín *vyšoká škola* je neadekvátním pro překlad termínu *établissement d'enseignement supérieur*, neboť může odkazovat jen k vysokým školám a ne k univerzitám, odvolává se na zákon č. 11/1998 Sb. Bližší prostudování zákona nám ale ukáže, že termín *vyšoká škola* je v zákoně generický, dělení je pak na vysoké školy univerzitní a neuniverzitní, neuniverzitní vysoké školy pak nemohou mít v názvu slovo univerzita. Jedná se tedy o to, co může mít ve svém názvu ta či ona instituce a ne o to, jak tu instituci genericky v zákoně nazýváme. Podle logiky této věcné analýzy by pak bylo třeba hodnotit překlad *vyšoká škola* jako adekvátní. Problém ovšem vyvstává v jiné rovině – do jaké míry lze adekvátnost termínu evropského práva soudit prismatem práva národního? Notabene je-li hodnocený text v podstatě definicí závaznou pro účely jednoho evropského rozhodnutí?

Vidíme tedy, že abychom se však mohli fundovaně vyslovit o ne/adekvátnosti překladu, bylo by třeba brát v úvahu mnohem větší soubor faktorů, a to zejména faktory kontextové a věcné.

Výše uvedené námitky obecně problematizují způsob, jakým diplomantka hodnotí ne/adekvátnost překladu, nicméně však nesnižují hodnotu práce vykonanou v rámci určitého postupu.

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit známkou **velmi dobře**.

V Českých Budějovicích dne 23. května 2009.

PhDr. Ondřej Pešek, Ph.D.

